

МИКИТЮК І. А.,

м. Кривий Ріг

**ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
САМОСВІДОМОСТІ — ОСНОВА
ДУХОВНОСТІ НАЦІЇ**

Під почуттям національної самосвідомості слід розуміти не тільки дбайливе ставлення особистості (підлітка, юнака, дорослої людини) до перевірених віками народних тра-

дицій, обрядів, ритуалів, свят, до способу мислення та народної філософії, всього того, що становить зміст духовності українського народу, але й прийняття цих цінностей для себе як світоглядних засад власного існування.

Національна самосвідомість виховується (формується) протягом тривалого часу різними засобами, шляхами і методами, в процесі сімейного (родинного) виховання, в ході і результати навчально-пізнавальної та факультативної роботи української національної школи, засобами діяльності органів масової інформації (телебачення, кіно, музична творчість народу, відеозаписи, газети, журнали тощо), засобами самоосвіти, самовиховання та самоудосконалення особистості.

Складне почуття національної самосвідомості є вирішальним у визначенні соціальної активності, інтелектуального та духовного багатства будь-якої особистості, громадянина, усієї нації.

Між почуттям національної самосвідомості і духовного багатства особистості існують прямі і опосередовані зв'язки, що реалізуються у взаємозумовленості змісту категорійних понять, взаємодоповненні сфер інтелектуального впливу, взаємозбагаченні і взаємонакопиченні системи уявлень, сприйняття, знань, умінь і навичок, взаємозабезпечення впливу на формування світоглядної позиції, і таким чином — норм життя.

Така складність взаємозв'язків почуття національної самосвідомості і рівня духовного багатства особистості передбачає вдумливий і чутливий підхід до визначення форм впливу на свідомість дитини, підлітка чи юнака, вибору найбільш ефективних і результативних методів виховання найтонших рис менталітету українця, а саме: усвідомлене ставлення до народних традицій, свят, обрядів і ритуалів, усвідомлена участь в них, безкорисливе збагачення здобутків української етнопедагогіки і етнопсихології та реалізація на практиці усього найбільш прогресивного і передового, що виробив народ за часи свого існування.

До процесу формування почуття національної самосвідомості необхідно залучати найбільш результативні та ефективні методи виховання, як от: створення педагогічної ситуації; позитивний, негативний та нейтральний приклади у вихованні; доручення, привчання, робота з книгою, практична участь у педагогічному дійстві тощо. При цьому підбір і чередування методів повинні створювати обставини постійної зацікавленості, ілюзію безперервності дійства та підтримувати високу емоційну напругу.

Слід не забувати, що український музичний (пісенний, танцювальний) фольклор, народний театр (вертеп), обрядова творчість рідного народу інші види і жанри несуть собою великої сили виховний потенціал, що здійснює вплив на емоційну сферу людської істоти, формуючи розуміння і сприйняття духовної спадщини ще з прадавніх часів. Саме через те, у вихованні почуття національної самосвідомості як основи духовності вихованців української школи немає дрібниць, адже у даному випадку виховує рідна мова і мовне середовище, сім'я і родинні взаємини, професійна підготовленість учителя і його особистісні якості, наявність фактичного матеріалу і методичних розробок усього того, без чого проблематичною буде національна самосвідомість і духовність нації в цілому.

Зрозуміло, що рівень духовності будь-якої нації прямо пропорційний рівню духовності кожного громадянина. Розбудова державності в Україні на перше місце поставила проблему духовності підрастаючого покоління (дітей, підлітків і молоді), адже намітилася боротьба між людьми соціальної деградації, які знецінили духовність особистості, сім'ї і трудової діяльності, та соціально активними громадянами незалежної України, для кого висока духовність, зрощена на високій моральності попередників та глибокому розумінні почуття національної самосвідомості, є нормами і законом життя.